ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 18ης Νοεμβρίου 2004 *

Στην υπόθεση C-284/02

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Bundesarbeitsgericht (Γερμανία), με απόφαση της 21ης Μαρτίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Αυγούστου 2002, στο πλαίσιο της δίκης

Land Brandenburg

κατά

Ursula Sass,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, (εισηγητή), R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts και S. von Bahr, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: L. A. Geelhoed
γραμματέας: F. Contet, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

λαμβάνοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 11ης Μαρτίου 2004,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Land Brandenburg, εκπροσωπούμενο από τον J. Borck, Rechtsanwalt,

— η U. Sass, εκπροσωπούμενη από τον Th. Becker, Rechtsanwalt,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον B. Martenczuk και την N. Yerrell,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Απριλίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Το προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία του άρθρου 141 ΕΚ και της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της U. Sass και του εργοδότη της, του Land Brandenburg, σχετικά με τη μη λήψη υπόψη από το τελευταίο, κατά τον υπολογισμό της απαιτούμενης περιόδου (Bewährungszeit, στο εξής: απαιτούμενη περίοδος), πριν καταστεί δυνατή η κατάταξη σε ανώτερη μισθολογική κατηγορία, ολόκληρης της αδείας μητρότητας που είχε λάβει δυνάμει της νομοθεσίας της πρώην, πλέον, Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας (στο εξής: πρώην ΛΔΓ).

Νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Το άρθρο 141 ΕΚ καθιερώνει την αρχή της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία ή για εργασία της αυτής αξίας.

4 Η οδηγία 76/207 σκοπεί στην εξάλειψη, όσον αφορά τους όρους τόσο εργασίας όσο και προσβάσεως σε απασχολήσεις ή θέσεις εργασίας, σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, οποιασδήποτε διακρίσεως λόγω φύλου, διευκρινίζοντας ταυτόχρονα ότι η εν λόγω οδηγία δεν εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων σχετικά με την προστασία της γυναίκας, ιδίως όσον αφορά την εγκυμοσύνη και την μητρότητα.

5 Εξάλλου, η οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων (ΕΕ L 348, σ. 1), καθιερώνει ορισμένες ελάχιστες επιταγές σχετικά με την προστασία αυτών.

6 Όσον αφορά την άδεια μητρότητας, η οδηγία 92/85 διασφαλίζει, με το άρθρο της 8, το δικαίωμα για άδεια μητρότητας τουλάχιστον δεκατεσσάρων συναπτών εβδομάδων, μεταξύ των οποίων υποχρεωτική περίοδο τουλάχιστον δύο εβδομάδων. Εξάλλου, η εν λόγω οδηγία προβλέπει, στο άρθρο της 11, ότι κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 8 άδεια πρέπει να διασφαλίζονται η διατήρηση αμοιβής και/ή το ευεργέτημα κατάλληλου επιδόματος καθώς και τα λοιπά δικαιώματα που συνδέονται με τη σύμβαση εργασίας.

7 Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η οδηγία 92/85 έπρεπε να έχει μεταφερθεί από τα κράτη μέλη στο εσωτερικό τους δίκαιο το αργότερο μέχρι τις 19 Οκτωβρίου 1994, δηλαδή σε χρόνο μεταγενέστερο αυτού των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης.

Η εθνική νομοθεσία

8 Η κατάσταση των λεχώνων διεπόταν, στην πρώην ΛΔΓ, από τον Arbeitsgesetzbuch der Deutschen Demokratischen Republik (κώδικα εργασίας της πρώην ΛΔΓ, στο εξής: AGB-DDR), της 16ης Ιουνίου 1977 (GBl. I, σ. 85).

9 Το άρθρο 244 του AGB-DDR προέβλεπε, για τις γυναίκες, άδεια μητρότητας διαρκείας είκοσι εβδομάδων ύστερα από τον τοκετό. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω αδείας, η κοινωνική ασφάλιση κατέβαλλε στις γυναίκες επίδομα μητρότητας αντιστοιχούν στο ύψος της καθαρής μέσης αμοιβής τους.

10 Η κατάσταση των λεχώνων διέπεται, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, από τον Mutterschutzgesetz (στο εξής: MuSchG).

11 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του MuSchG απαγορεύει στις γυναίκες να εργάζονται επί οκτώ εβδομάδες ύστερα από τον τοκετό. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αδείας μητρότητας, η γυναίκα λαμβάνει ένα ποσό από τον εργοδότη το οποίο προστίθεται στο επίδομα μητρότητας.

12 Η Bundes-Angestelltentarifvertrag-Ost (συλλογική σύμβαση των επί συμβάσει υπαλλήλων του δημόσιου τομέα της Ανατολικής Γερμανίας), της 10ης Δεκεμβρίου 1990 (στο εξής: BAT-O), προβλέπει, στο άρθρο της 23a, σχετικά με την προαγωγή μετά το πέρας της απαιτούμενης περιόδου, ότι:

«Ο εργαζόμενος [...] κατατάσσεται σε ανώτερη μισθολογική κατηγορία αφού συμπληρώσει την απαιτούμενη περίοδο.

Η απαιτούμενη περίοδος διέπεται από τους κατωτέρω κανόνες:

1. Η προϋπόθεση της απαιτούμενης περιόδου θεωρείται πληρωθείσα όταν ο εργαζόμενος αναδείχθηκε στο ύψος των περιστάσεων σε σχέση με τη δραστηριότητα που του είχε ανατεθεί κατά την απαιτούμενη περίοδο. Συναφώς, είναι καθοριστικής σημασίας η δραστηριότητα που αντιστοιχεί στη μισθολογική κατηγορία στην οποία έχει καταταγεί ο εργαζόμενος [...].

4. Η απαιτούμενη περίοδος πρέπει να διανυθεί χωρίς διακοπή. Διακοπές έξι κατ' ανώτατο όριο μηνών δεν έχουν καμιά επίπτωση· εξάλλου, ανεξαρτήτως τούτου, στερούνται επίσης οποιασδήποτε επιπτώσεως οι διακοπές για τους ακόλουθους λόγους:

[...]

c) προβλεπόμενες από τον [MuSchG] περίοδοι προστασίας·

[...]

Ωστόσο, οι περίοδοι διακοπής δεν συνυπολογίζονται στην απαιτούμενη περίοδο, με εξαίρεση:

[...]

e) τις περιόδους προστασίας που προβλέπονται από τον [MuSchG].»

13 Η BAT-O τροποποιήθηκε, στις 8 Μαΐου 1991, με την τροποποιητική σύμβαση αριθ. 1, η οποία προβλέπει, στο άρθρο της 2, την ενσωμάτωση της μισθολογικής κλίμακας της συλλογικής συμβάσεως των επί συμβάσει υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:

«1. Στο μέτρο που μεταξύ των στοιχείων μιας δραστηριότητας πρέπει να υφίστανται και απαιτούμενοι περίοδοι, περίοδοι δραστηριότητας, περίοδοι ασκήσεως επαγγέλματος, κ.λπ., πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι που έχουν συμπληρωθεί πριν από την 1η Ιουλίου 1991 και έχουν αναγνωριστεί ως περίοδοι δραστηριότητας δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφοι 1 και 2, της BAT-O και των μεταβατικών διατάξεων, σε περίπτωση που θα έπρεπε να έχουν ληφθεί υπόψη αν το μέρος VI και η μισθολογική κλίμακα της BAT-O ίσχυαν ήδη πριν από την 1η Ιουλίου 1991. [...]

Στο μέτρο που τα χαρακτηριστικά στοιχεία μιας δραστηριότητας επιτρέπουν τον συνυπολογισμό περιόδων συμπληρωθεισών εκτός του πεδίου εφαρμογής της BAT-O, οι εν λόγω περίοδοι λαμβάνονται υπόψη εφόσον έπρεπε να έχουν συνυπολογισθεί δυνάμει του πρώτου εδαφίου αν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της BAT-O.»

I — Τα πραγματικά περιστατικά και η διαφορά της κύριας δίκης

14 Η U. Sass, Γερμανίδα υπήκοος, εργάζεται από την 1η Ιουλίου 1982 στο Hochschule für Film und Fernsehen (Ανωτάτη Σχολή Κινηματογράφου και Τηλεοράσεως) «Konrad Wolf» στο Potsdam ως προϊστάμενη παραγωγής.

15 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, η εργασιακή σχέση της U. Sass διεπόταν, κατά το χρονικό σημείο της γεννήσεως του δευτέρου τέκνου της, δηλαδή τον Ιανουάριο του 1987, από τον AGB-DDR. Ύστερα από τον τοκετό και σύμφωνα με το άρθρο 244 του νόμου αυτού, η U. Sass έλαβε άδεια μητρότητας από τις 27 Ιανουαρίου 1987 μέχρι τις 16 Ιουνίου 1987, δηλαδή για περίοδο είκοσι εβδομάδων.

16 Από τη δικογραφία προκύπτει επίσης ότι, ύστερα από την ενοποίηση της Γερμανίας, η εργασιακή σχέση της U. Sass μεταφέρθηκε στο Land Brandenburg. Ως εκ τούτου, η σχέση αυτή διεπόταν, δυνάμει σχετικής εν προκειμένω συμφωνίας των μερών, από την BAT-O. Κατά τη μεταφορά αυτή ελήφθη υπόψη η περίοδος εργασίας που είχε συμπληρώσει η U. Sass αφότου ανέλαβε υπηρεσία, δηλαδή από την 1η Ιουλίου 1982.

17 Μέχρι τις 7 Μαΐου 1998, ο μισθός της U. Sass αντιστοιχούσε στην κατηγορία II a) της BAT-O. Στις 8 Μαΐου 1998, η εν λόγω εργαζομένη κατετάγη στην ανώτερη κατηγορία, δηλαδή στην κατηγορία I b), ομάδα 2. Υπολογίζοντας τα δεκαπέντε έτη που απαιτούνταν σύμφωνα με την ακολουθούμενη από την BAT-O μέθοδο προαγωγής, το Land Brandenburg συνυπολόγισε σ' αυτή την απαιτούμενη περίοδο τις οκτώ πρώτες εβδομάδες της αδείας μητρότητας που η U. Sass είχε λάβει δυνάμει

του άρθρου 244 του AGB-DDR, χωρίς όμως να λάβει υπόψη τις δώδεκα επόμενες εβδομάδες. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι τούτο προέκυπτε από το γεγονός ότι η ασκούσα επιρροή διάταξη, δηλαδή το άρθρο 23a, παράγραφος 4, τρίτη περίοδος, της BAT-O, μνημόνευε μόνον τις περιόδους προστασίας που προβλέπονταν από τον MuSchG, δηλαδή οκτώ εβδομάδες και όχι την προβλεπόμενη από τον AGB-DDR περίοδο της άδειας μητρότητας.

18 Η U. Sass προσέφυγε ενώπιον του εθνικού πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ισχυριζόμενη ότι έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη ολόκληρη η άδεια μητρότητας, δηλαδή είκοσι εβδομάδες. Κατ' αυτήν, η υιοθετηθείσα από το Land Brandenburg ερμηνεία του άρθρου 23 bis της BAT-O συνεπαγόταν παράνομη διάκριση σε βάρος των γυναικών. Το τελευταίο έπρεπε να υποχρεωθεί να της καταβάλει τη διαφορά μισθού για τις δώδεκα εβδομάδες, από τις 12 Φεβρουαρίου 1998, ημερομηνία κατά την οποία θα δικαιούνταν αυξήσεως μισθού εάν ολόκληρη η περίοδος της αδείας μητρότητας είχε συνυπολογισθεί στην απαιτούμενη περίοδο, μέχρι τις 7 Μαΐου 1998, δηλαδή 1 841,16 DEM, ακαθάριστα, καθώς και τόκους προς 4 % υπολογιζόμενους επί του καθαρού ποσού από τις 16 Μαρτίου 1999.

19 Το Land Brandenburg ζήτησε την απόρριψη της αγωγής. Δυνάμει της BAT-O, πρέπει να συνυπολογίζονται στην απαιτούμενη περίοδο μόνον οι προβλεπόμενες από τον MuSchG περίοδοι προστασίας και όχι η μακρότερη άδεια μητρότητας που προβλέπει το άρθρο 244 του AGB-DDR.

20 Τα κατώτερα δικαστήρια έκαναν δεκτή την αγωγή. Το αιτούν δικαστήριο, μολονότι εκτιμά ότι η BAT-O είναι συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο, αναγνωρίζει ότι η U. Sass βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με άνδρα συνάδελφό της, εφόσον, έχοντας λάβει άδεια μητρότητας που προορίζεται μόνο για τις γυναίκες, θα υπαχθεί στην ανώτερη μισθολογική κατηγορία δώδεκα εβδομάδες αργότερα απ' ό,τι ο τελευταίος.

21 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε την αναστολή της ενώπιόν του διαδικασίας και την υποβολή στο Δικαστήριο του ακόλουθου προδικαστικού ερωτήματος:

«Αντίκειται προς το άρθρο 119 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 141 της Συνθήκης ΕΚ) και προς την οδηγία 76/207/ΕΟΚ το να αποκλείεται από μια συλλογική σύμβαση, δυνάμει της οποίας οι περίοδοι αναστολής της εργασιακής σχέσεως δεν συνυπολογίζονται στην απαιτούμενη περίοδο, ο συνυπολογισμός της περιόδου κατά την οποία η εργασιακή σχέση έχει ανασταλεί επειδή η γυναίκα εργαζομένη έλαβε, κατά την εκπνοή της περιόδου προστασίας των οκτώ εβδομάδων, που πρέπει ως προς αυτήν να συνυπολογίζεται, όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 του MuSchG [...], άδεια μητρότητας που έφθανε μέχρι το τέλος της εικοστής εβδομάδας ύστερα από τον τοκετό, σύμφωνα με το άρθρο 244, παράγραφος 1, του AGB-DDR [...];»

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

22 Με το προδικαστικό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να μάθει αν αντίκειται προς το άρθρο 141 ΕΚ και/ή στην οδηγία 76/207 το να αποκλείεται βάσει μιας συλλογικής συμβάσεως, όπως είναι η BAT-O, ο συνυπολογισμός στην απαιτούμενη περίοδο του τμήματος περιόδου κατά το οποίο η γυναίκα εργαζομένη έχει λάβει, σύμφωνα με τη νομοθεσία της πρώην ΛΔΓ, άδεια μητρότητας η οποία υπερβαίνει την περίοδο προστασίας των οκτώ εβδομάδων που προβλέπει η νομοθεσία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στην οποία και παραπέμπει η εν λόγω σύμβαση.

23 Η U. Sass προτείνει να δοθεί στο ερώτημα αυτό καταφατική απάντηση. Το Land Brandenburg και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υποστηρίζουν το αντίθετο. Ειδικότερα, η δεύτερη εκτιμά ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν πρέπει να τύχει εφαρμογής το κοινοτικό δίκαιο.

24 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι δεδομένου ότι η Συνθήκη της 31ης Αυγούστου 1990 για την αποκατάσταση της γερμανικής ενότητας άρχισε να ισχύει στις 3 Οκτωβρίου 1990 (BGBl. 1990 II, σ. 889), στις 10 Δεκεμβρίου 1990, κατά τη σύναψη, της BAT-O, είχε εφαρμογή το κοινοτικό δίκαιο. Ως εκ τούτου, οι διατάξεις που θεσπίστηκαν ύστερα από τη γερμανική επανένωση για τη ρύθμιση τα καταστάσεως των υπαγομένων στο εξής στη νομοθεσία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας εργαζομένων πρέπει να τηρούν τη σχετική κοινοτική νομοθεσία.

25 Δεύτερον, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη, στο πλαίσιο του άρθρου 141 ΕΚ, αποφανθεί ότι, δεδομένου ότι η έχουσα επιτακτικό χαρακτήρα απαγόρευση των διακρίσεων μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών, δεν επιβάλλεται μόνο για τις ενέργειες των δημοσίων αρχών αλλά ισχύει επίσης για όλες τις συμβάσεις που αποσκοπούν στην κατά συλλογικό τρόπο ρύθμιση της έμμισθης εργασίας (βλ., π.χ., τις αποφάσεις της 8ης Απριλίου 1976, 43/75, Defrenne, Συλλογή τόμος 1976, σ. 175, σκέψη 39· της 7ης Φεβρουαρίου 1991, C-184/89, Nimz, Συλλογή 1991, σ. I-297, σκέψη 11, και της 21ης Οκτωβρίου 1999, C-333/97, Lewen, Συλλογή 1999, σ. I-7243, σκέψη 26). Δεδομένου ότι προορισμός της BAT-O είναι η ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων των επί συμβάσει υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, δεν θα μπορούσε να μη συμβαίνει το ίδιο και με την οδηγία 76/207 (βλ., κατά την έννοια αυτή, την απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 1997, C-1/95, Gerster, Συλλογή 1997, σ. I-5253, σκέψη 18).

26 Έτσι, οι συντάκτες της BAT-O είχαν τη δυνατότητα να εξετάσουν την κατάσταση των γυναικών, που βρίσκονταν σε μεταβατική κατάσταση όσον αφορά την εργασιακή τους σχέση λόγω της γερμανικής επανενώσεως, σε σχέση με τους άνδρες εργαζομένους που προέρχονταν, και αυτοί επίσης, από την πρώην ΛΔΓ.

27 Ως εκ τούτου, ορθώς η U. Sass επικαλείται, προς στήριξη των δικαιωμάτων της, το κοινοτικό δίκαιο.

28 Όσο για το υποβληθέν στην υπό κρίση υπόθεση ερώτημα και προκειμένου να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο λυσιτελής απάντηση, πρέπει να εξακριβωθεί, καταρχάς, εάν η μη λήψη υπόψη, κατά τον υπολογισμό της προβλεπόμενης από την BAT-O απαιτούμενης περιόδου, ολόκληρης της άδειας μητρότητας, που είχε ληφθεί δυνάμει της νομοθεσίας της πρώην ΛΔΓ, εμπίπτει στο άρθρο 141 ΕΚ ή αν, αντιθέτως, εμπίπτει στην οδηγία 76/207.

29 Συναφώς, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά τις περιόδους που απαιτούνταν να συμπληρωθούν προκειμένου η ενδιαφερομένη να μπορέσει να καταταγεί σε ανώτερη μισθολογική κατηγορία και τη φύση των περιόδων διακοπής που μπορούσαν να συνυπολογισθούν επί μιας τέτοιας περιόδου, και τούτο παρά τον γενικό κανόνα ότι η εν λόγω περίοδος συμπληρώνεται χωρίς διακοπές και ότι οι επιτρεπόμενες περίοδοι διακοπής δεν συνυπολογίζονται, εν πάση περιπτώσει, στην τελευταία.

30 Είναι αληθές ότι το επιδιωκόμενο από την U. Sass αποτέλεσμα είναι η ταχύτερη κατάταξή της στην ανώτερη μισθολογική κατηγορία. Πάντως, για την επίτευξη ενός τέτοιου αποτελέσματος, καθοριστικό ρόλο παίζει το ζήτημα εάν στην περίοδο που απαιτείται να συμπληρωθεί προκειμένου να μπορέσει η ενδιαφερομένη να καταταγεί σε νέα κατηγορία, εν προκειμένω ανώτερη μισθολογική κατηγορία, μπορεί να συνυπολογισθεί ολόκληρη η άδεια μητρότητας αυτής. Έτσι, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, ο μεγαλύτερος μισθός αποτελεί απλώς συνέπεια της λήψεως υπόψη της εν λόγω αδείας μητρότητας.

31 Κατά συνέπεια, οι διέπουσες τη διαφορά της κύριας δίκης διατάξεις θεσπίζουν κανόνες σχετικούς με την κατάταξη ενός εργαζομένου, μετά το πέρας της απαιτούμενης περιόδου, σε ανώτερη κατηγορία. Επομένως, με το υποβληθέν εν προκειμένω ερώτημα ζητείται να διευκρινιστούν οι προϋποθέσεις προσβάσεως σε υψηλότερο επίπεδο της επαγγελματικής ιεραρχίας και, ως εκ τούτου, το εν λόγω ερώτημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 76/207.

32 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, από πλευράς της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η οδηγία αυτή αναγνωρίζει τον θεμιτό χαρακτήρα, αφενός, της προστασίας της βιολογικής καταστάσεως της γυναίκας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της και ύστερα απ'

αυτήν και, αφετέρου, της προστασίας των ιδιαιτέρων σχέσεων μεταξύ της γυναίκας και του τέκνου της κατά τη διάρκεια της περιόδου που ακολουθεί την εγκυμοσύνη και τον τοκετό (βλ., συγκεκριμένα, την απόφαση της 12ης Ιουλίου 1984, 184/83, Hofmann, Συλλογή 1984, σ. 3047, σκέψη 25, καθώς και την απόφαση της 18ης Μαρτίου 2004, C-342/01, Merino Gómez, Συλλογή 2004, σ. I-2605, σκέψη 32).

33 Για τον σκοπό αυτό, η εν λόγω οδηγία δεν θίγει, σύμφωνα με το άρθρο της 2, παράγραφος 3, τις εθνικές διατάξεις που διασφαλίζουν στις γυναίκες ειδικά δικαιώματα, λόγω της εγκυμοσύνης και της μητρότητας. Στο άρθρο αυτό εμπίπτει και το δικαίωμα για άδεια μητρότητας (βλ. την απόφαση της 30ής Απριλίου 1998, C-136/95, Thibault, Συλλογή 1998, σ. I-2011, σκέψη 24).

34 Επί πλέον, η άσκηση των αναγνωρισθέντων στη γυναίκα, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, δικαιωμάτων δεν μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο δυσμενούς διακρίσεως καθόσον αφορά τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να μπορέσει μια γυναίκα να έχει πρόσβαση σε υψηλότερο επίπεδο της επαγγελματικής ιεραρχίας. Στο πλαίσιο αυτής της προοπτικής, η οδηγία 76/207 σκοπεί στην επίτευξη μιας ουσιαστικής και όχι τυπικής ισότητας (βλ., υπό την έννοια αυτή, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Merino Gómez, σκέψη 37, και Thibault, σκέψη 26).

35 Από τα ανωτέρω απορρέει ότι η εργαζόμενη γυναίκα προστατεύεται, στο πλαίσιο της εργασιακής σχέσεώς της, έναντι κάθε δυσμενούς μεταχειρίσεως αιτιολογούμενης από το γεγονός ότι βρίσκεται σε άδεια μητρότητας ή είχε λάβει τέτοια άδεια.

36 Πράγματι, η γυναίκα που υφίσταται δυσμενή μεταχείριση λόγω απουσίας ένεκα αδείας μητρότητας υφίσταται δυσμενή διάκριση εξ αιτίας της εγκυμοσύνης της και της αδείας αυτής. Τούτο συνιστά δυσμενή διάκριση συνδεόμενη κατά τρόπο άμεσο με το φύλο κατά την έννοια της οδηγίας 76/207 (βλ. την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1996, C-342/93, Gillespie κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-475, σκέψη 22· την προπαρατεθείσα απόφαση Thibault, σκέψεις 29 και 32, καθώς και την απόφαση της 30ής Μαρτίου 2004, C-147/02, Alabaster, Συλλογή 2004, σ. I-3101, σκέψη 47).

37 Στην αλληλουχία αυτή, διαπιστώνεται ότι η U. Sass βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τον άνδρα συνάδελφό της ο οποίος άρχισε την εργασία του στην πρώην ΛΔΓ την ίδια με αυτήν ημέρα, εφόσον, λόγω της ληφθείσας άδειας της μητρότητας, η U. Sass θα προαχθεί στην ανώτερη μισθολογική κατηγορία δώδεκα εβδομάδες αργότερα από τον εν λόγω συνάδελφο.

38 Όμως, το αιτούν δικαστήριο στηρίζει τη συλλογιστική του άποψη στο ότι η μειονεκτική θέση στην οποία βρίσκεται η U. Sass δεν οφείλεται στο φύλο της αλλά, μάλλον, στο γεγονός ότι η εργασιακή της σχέση είχε ανασταλεί κατά τις εν λόγω δώδεκα εβδομάδες.

39 Συναφώς, έχει σημασία να επισημανθεί ότι η εργαζομένη γυναίκα εξακολουθεί να συνδέεται με τον εργοδότη της, κατά τη διάρκεια της αδείας μητρότητας, με τη σύμβαση εργασίας (βλ. τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Gillespie κ.λπ., σκέψη 22· Thibault, σκέψη 29, και Alabaster, σκέψη 47). Ο τρόπος κατά τον οποίον η γυναίκα εργαζομένη λαμβάνει την αμοιβή της κατά τη διάρκεια της εν λόγω αδείας ουδόλως κλονίζει το συμπέρασμα αυτό.

40 Αντιθέτως, η Επιτροπή επικαλείται την οδηγία 92/85, για την περίπτωση κατά την οποία θα επρόκειτο για ζήτημα διακρίσεως λόγω φύλου, και τούτο προκειμένου να εξετασθούν οι τυχόν επιπτώσεις επί των συνδεομένων με τη σύμβαση εργασίας δικαιωμάτων που θα μπορούσε να συνεπάγεται άδεια μητρότητας μεγαλύτερη απ' ό,τι η προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία ελαχίστη περίοδος. Συναφώς, το εν λόγω κοινοτικό όργανο μνημονεύει την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1998, C-411/96, Boyle κ.λπ. (Συλλογή 1998, σ. I-6401, σκέψη 79), και φαίνεται να συνάγει εξ αυτής ότι, δεδομένου ότι τα δικαιώματα της εργαζόμενης γυναίκας είναι δυνατόν να θιγούν από άδεια μητρότητας υπερβαίνουσα τις ελάχιστες επιταγές του άρθρου 8 της εν λόγω οδηγίας, οι είκοσι εβδομάδες που η U. Saas ελευθέρως αποφάσισε να λάβει δυνάμει του άρθρου 244 του AGB-DDR αποτελούν απλώς ένα προταθέν στην τελευταία πλεονέκτημα.

41 Η συλλογιστική αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

42 Προκειμένου, καταρχάς, περί της οδηγίας 92/85, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι έπρεπε να είχε μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών το αργότερο μέχρι τις 19 Οκτωβρίου 1994, δηλαδή σε ημερομηνία μεταγενέστερη αυτής των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης.

43 Κατά τα λοιπά, έστω κι αν υποτεθεί ότι η οδηγία αυτή μπορεί να ασκήσει εν προκειμένω επιρροή, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο της 11, ορίζει, προς διασφάλιση της προστασίας της εγκύου, λεχώνας ή γαλουχούσας γυναίκας, ότι τα συνδεόμενα με τη σύμβαση εργασίας δικαιώματα πρέπει να εξασφαλίζονται «στην περίπτωση που αναφέρεται στο άρθρο 8». Όμως, αυτό το άρθρο 8 προβλέπει «άδεια μητρότητας διαρκείας δεκατεσσάρων συναπτών εβδομάδων τουλάχιστον».

44 Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι μια νομοθεσία χορηγεί στις γυναίκες άδεια μητρότητας υπερβαίνουσα τις δεκατέσσερις εβδομάδες δεν εμποδίζει το να μπορεί αυτή η άδεια να θεωρηθεί, παρ' όλ' αυτά, ως η άδεια μητρότητας του άρθρου 8 της οδηγίας 92/85 και, ως εκ τούτου, περίοδος κατά την οποία πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 11 της ίδιας οδηγίας, να διασφαλίζονται τα συνδεόμενα με τη σύμβαση εργασίας δικαιώματα.

45 Επί πλέον, ο υποχρεωτικός ή μη χαρακτήρας μιας τέτοιας άδειας δεν μπορεί να έχει αποφασιστική σημασία όσον αφορά το ανακύψαν εν προκειμένω ζήτημα. Συναφώς, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την οδηγία 92/85, η απαγόρευση εργασίας αφορά μόνον περίοδο τουλάχιστον δύο εβδομάδων της εν λόγω αδείας μητρότητας που είναι, κατ' ελάχιστο όριο, δεκατεσσάρων εβδομάδων.

46 Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι η U. Sass επέλεξε να λάβει ολόκληρη την είκοσι εβδομάδων άδεια που προβλέπει ο AGB-DDR, και τούτο μολονότι οι οκτώ εβδομάδες αδείας που προβλέπει ο MuSchG συνεπάγονται απαγόρευση εργασίας, δεν εμποδίζει το να μπορεί ολόκληρη η άδειά της να θεωρηθεί ως αποτελούσα νόμιμη άδεια σκοπούσα στην προστασία της λεχώνας.

47 Προκειμένου ακολούθως, περί της προπαρατεθείσας αποφάσεως Boyle κ.λπ., διαπιστώνεται ότι, αντίθετα προς ό,τι φαίνεται να καταλήγει η Επιτροπή, η εν λόγω απόφαση ουδόλως προδικάζει την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο υποβληθέν εν προκειμένω ερώτημα, στο μέτρο που επρόκειτο, στην απόφαση Boyle, όχι για νόμιμη άδεια αλλά για χορηγηθείσα από τον εργοδότη συμπληρωματική άδεια.

48 Εκ των ανωτέρω απορρέει ότι, εάν μια εθνική νομοθεσία προβλέπει άδεια μητρότητας σκοπούσα στην προστασία, κατά τη διάρκεια της περιόδου που ακολουθεί την εγκυμοσύνη και τον τοκετό, τόσο της βιολογικής καταστάσεως της γυναίκας όσο και των ιδιαίτερων σχέσεων με το τέκνο της, το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί, αφενός, η λήψη αυτής της νόμιμης, για λόγους προστασίας, αδείας να μη διακόπτει ούτε την εργασιακή σχέση της ενδιαφερομένης γυναίκας ούτε την εφαρμογή των σχετικών δικαιωμάτων, ενώ, αφετέρου, τούτο δεν μπορεί να συνεπάγεται τη δυσμενή μεταχείρισή της.

49 Όμως, η BAT-O έλαβε εν προκειμένω ως μοναδικό σημείο αναφοράς την εθνική νομοθεσία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ενώ η εν λόγω άδεια εμπίπτει στη νομοθεσία της πρώην ΛΔΓ.

50 Κατά συνέπεια, πρέπει να επιλυθεί, τέλος, το πρόβλημα σχετικά με τη φύση της αδείας που πράγματι έλαβε η U. Saas, και τούτο προκειμένου να εξακριβωθεί αν η εν λόγω άδεια μπορεί να εξομοιωθεί προς περίοδο προστασίας, όπως αυτή προβλέπεται από τη MuSchG, αποβλέπουσα στη διασφάλιση της προστασίας της λεχώνας.

51 Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αυτή η άδεια θα έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη, κατά τον υπολογισμό της απαιτούμενης περιόδου, όπως ακριβώς και μια τέτοια περίοδος προστασίας, δηλαδή στο σύνολό της. Εφόσον τέτοιος συνυπολογισμός δεν έγινε, η U. Sass υπέστη κακή μεταχείριση εξαιτίας της απουσίας της λόγω αδείας μητρότητας και, ως εκ τούτου, υπέστη δυσμενή διάκριση άμεσα συνδεόμενη με το φύλο της, κατά την έννοια της οδηγίας 76/207, στο μέτρο που θα καταταγεί στην ανώτερη μισθολογική κατηγορία δώδεκα εβδομάδες ύστερα από τον άνδρα συνάδελφό της ο οποίος άρχισε την εργασία του στην πρώην ΛΔΓ την ίδια με αυτήν ημέρα.

52 Συναφώς, από τις απαντήσεις που έδωσε η Γερμανική Κυβέρνηση σε γραπτές ερωτήσεις του Δικαστηρίου σαφώς απορρέει ότι οι σκοποί, αφενός, της αδείας μητρότητας των οκτώ εβδομάδων που προβλέπεται από το άρθρο 6 του MuSchG, και, αφετέρου, της αδείας μητρότητας των είκοσι εβδομάδων, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 244 του AGB-DDR και την οποία έλαβε η U. Sass, συμπίπτουν σε σημαντικό βαθμό. Σύμφωνα με την κυβέρνηση αυτή, καθένα από αυτά τα δύο συστήματα αδείας σκοπούσε στο να αποκατασταθεί η σωματική υγεία της μητέρας ύστερα από τον τοκετό ώστε να μπορέσει να απασχοληθεί προσωπικώς με το τέκνο της.

53 Όπως το Δικαστήριο έχει ήδη επανειλημμένως κρίνει, αυτή ακριβώς η διττή προστασία της γυναίκας είναι και ο στόχος της οδηγίας 76/207 και, πιο συγκεκριμένα, του άρθρου της 2, παράγραφος 3 (βλ., π.χ., την παρατιθέμενη στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως νομολογία).

54 Κατά συνέπεια, προκύπτει ότι με την προβλεπόμενη από το άρθρο 244 του AGB-DDR άδεια μητρότητας επιδιώκονταν οι ίδιοι στόχοι κι ο ίδιος σκοπός με αυτούς της περιόδου προστασίας των οκτώ εβδομάδων που προβλέπει από το άρθρο 6 του MuSchG, και, ως εκ τούτου, αυτή η άδεια των είκοσι εβδομάδων πρέπει να θεωρηθεί ως νόμιμη άδεια σκοπούσα στην προστασία της λεχώνας και πρέπει επίσης να συνυπολογισθεί στην απαιτούμενη περίοδο για την πρόσβαση σε ανώτερη μισθολογική κατηγορία.

55 Παρ' όλ' αυτά, πρέπει να υπομνησθεί ότι έργο του Δικαστηρίου δεν είναι να ερμηνεύει την εθνική νομοθεσία, πράγμα που αρμόδια να πράττουν είναι μόνο τα εθνικά δικαστήρια. Πάντως, σε περίπτωση παραβάσεως της οδηγίας 76/207 από νομοθετικές διατάξεις που εισάγουν αντίθετη προς αυτή δυσμενή διάκριση, τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται να μη λάβουν υπόψη την εν λόγω διάκριση, με κάθε δυνατό τρόπο, κατά την εφαρμογή αυτών των διατάξεων υπέρ της ζημιούμενης κατηγορίας προσώπων (βλ. τις αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 2003, C-187/00, Kutz-Bauer, Συλλογή 2003, σ. I-2741, σκέψη 75, και της 10ης Σεπτεμβρίου 2003, C-77/02, Steinike, Συλλογή 2003, σ. I-9027, σκέψη 72).

56 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει, υπό το φως των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, αν η ληφθείσα από την U. Sass άδεια και η προβλεπόμενη από την BAT-O περίοδος προστασίας είναι εξομοιώσιμες, από την άποψη των στόχων και του σκοπού τους, ώστε να μπορέσει να συνυπολογίσει, στην απαιτούμενη από την τελευταία περίοδο, ολόκληρη τη ληφθείσα δυνάμει της νομοθεσίας της πρώην ΛΔΓ νόμιμη άδεια.

57 Ωστόσο, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, κατά την εξέταση του στόχου και του σκοπού καθενός από τα δύο αυτά συστήματα, δεν μπορεί να αποτελεί καθοριστικό κριτήριο ούτε ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της άδειας ούτε ο τρόπος κατά τον οποίον η γυναίκα εργαζομένη λαμβάνει αμοιβή κατά τη διάρκεια της τελευταίας.

58 Κατά συνέπεια, αν το εθνικό δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 244 του AGB-DDR άδεια μητρότητας αποτελεί μια τέτοια νόμιμη άδεια σκοπούσα στην προστασία της λεχώνας, θα πρέπει να συνυπολογίσει ολόκληρη την εν λόγω άδεια στην απαιτούμενη προς συμπλήρωση περίοδο για να καταστεί δυνατό να καταταγεί αυτή σε ανώτερη μισθολογική κατηγορία, ώστε να μη βρεθεί μια γυναίκα που έλαβε την εν λόγω άδεια σε δυσμενέστερη μοίρα, λόγω της εγκυμοσύνης της και της αδείας της μητρότητας, σε σχέση με άνδρα συνάδελφό της ο οποίος άρχισε να εργάζεται στην πρώην ΛΔΓ την ίδια με αυτήν ημέρα.

59 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να δοθεί στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι αντίκειται προς την οδηγία 76/207 το να αποκλείεται από μία συλλογική σύμβαση, όπως η BAT-O, ο συνυπολογισμός στην απαιτούμενη περίοδο του τμήματος της περιόδου κατά την οποία μια εργαζομένη γυναίκα έχει τύχει, σύμφωνα με τη νομοθεσία της πρώην ΛΔΓ, αδείας μητρότητας η οποία υπερβαίνει την περίοδο προστασίας που προβλέπεται από τη νομοθεσία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στην οποία και παραπέμπει η εν λόγω σύμβαση, εφόσον οι στόχοι και ο σκοπός κάθε μιας από τις δυο αυτές άδειες ανταποκρίνονται στους στόχους της προστασίας της γυναίκας όσον αφορά την εγκυμοσύνη και τη μητρότητα, προστασία που έχει καθιερωθεί με το άρθρο 2, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές.

Επί των δικαστικών εξόδων

60 Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα σχετικά με την υποβολή παρατηρήσεων στο Δικαστήριο, εκτός από αυτά των εν λόγω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Αντίκειται προς την οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, το να αποκλείεται από μία συλλογική σύμβαση, όπως η Bundes- Angestelltentarifvertrag-Ost (συλλογική σύμβαση των επί συμβάσει υπαλλήλων του δημόσιου τομέα της Ανατολικής Γερμανίας), ο συνυπολογισμός στην απαιτούμενη περίοδο του τμήματος της περιόδου κατά την οποία μια εργαζομένη γυναίκα έχει τύχει, σύμφωνα με τη νομοθεσία της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, αδείας μητρότητας η οποία υπερβαίνει την περίοδο προστασίας που προβλέπεται από τη νομοθεσία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στην οποία και παραπέμπει η εν λόγω σύμβαση, εφόσον οι στόχοι και ο σκοπός κάθε μιας από τις δυο αυτές άδειες ανταποκρίνονται στους στόχους της προστασίας της γυναίκας όσον αφορά την εγκυμοσύνη και τη μητρότητα, προστασία που έχει καθιερωθεί με το άρθρο 2, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές.

(υπογραφές)